

اسحاقی، حسین، ۱۳۴۱ھ -

اخلاق بہشتیان / تالیف سید حسین اسحاقی، - قم: خادم الرضا علیہ السلام، ۱۳۹۰.

۱۹۲ ص، - (دانشنامہ جوان، سلوک جوانی؛ ۱۴)

شابک جلد (۱۴): ISBN 978 - 600 - 206 - 023 - 5

شابک دورہ: ISBN 978 - 600 - 206 - 024 - 2

فہرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا،

کتابنامہ: ص. ۱۸۹؛ همچنین بہ صورت زیر نویس.

۱. اخلاق اسلامی. ۲. آداب معاشرت اسلامی. الف. عنوان.

۲۹۷/۶۱۲۶

BP ۲۴۷/۸ / الف ۵

دانشنامهٔ جوان

مسئول جوان

(۱۴)

اخلاق بهشتیان

سید حسین اسحاقی



مجلس شورای اسلامی ایران

قم / خیابان صفایه (شهدا) / انتهای کوی بیگدلی
نش کوی شهید گلدوست / پلاک ۲۸۴ / صندوق پستی ۳۷۱۵۵/۶۱۱۲
تلفن: ۷۷۴۲۱۴۲ - ۷۷۳۶۱۶۵ / ۰۲۵۱ / ۹۱۲۵۵۱۷۲۵۸

دانشنامه جوان سلوک جوانی (۱۴)

اخلاق بهشتیان

ناشر: انتشارات خادم‌الرضا (ع) / مؤلف: سید حسین اسحاقی
ویراستار: سعیده مهاجر ایرملو / صفحه‌آرا: مرتضی فتح‌اللهی
طرح جلد: مرتضی شمسعلی‌پور / لیستوگرافی: صیام
چاپ: عمران / صحافی: الهادی / شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
بها: ۲۳۰۰ تومان

قیمت دوره ۱۴ جلدی: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک دوره: ۲-۰۲۴-۰۲۰۶-۶۰۰-۹۷۸

شابک جلد: ۵-۰۲۳-۰۲۰۶-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق برای انتشارات خادم‌الرضا (ع) محفوظ است

مرکز پخش:

ستاد اجرایی طرح توسکا (مجری توزیع سراسری کتاب ایران)
انتشارات خادم‌الرضا (ع)

تلفن: ۷۷۴۲۱۴۲ - ۷۷۳۶۱۶۵ / ۰۲۵۱ / ۹۱۲۲۵۱۳۶۸۹

فهرست مطالب

۹ سپیده‌ی سخن

قبسی از آرایه‌های اخلاقی / ۱۳

۱۶ آبرومندی

۱۷ انتظار

۱۸ ادب

۲۱ اراده

۲۲ اخلاص

۲۵ انس با قرآن

۲۷ انصاف

۲۸ امانت‌داری

۲۹ استقامت

۳۲ امیدواری به خداوند

۴	اعتدال در شوخی
۷	امر به معروف و نهی از منکر
۱	اعتدال و میانه روی
۲	احسان کردن
۴	بندگی
۵	برنامه ریزی
۶	بلند همتی
۹	برادری (مؤاخات)
۰	پندپذیری
۲	پاکیزگی و بهداشت
۵	فروتنی
۸	توکل
۰	تلاوت قرآن
۴	تفکر
۷	تسلیم و رضا
۸	پاک دلی
۰	پوچ گریزی
۱	جوان مردی
۳	حیا
۶	حق گوئی
۷	خوف و رجا
۹	خویشتن داری
۱	خوش رویی
۴	خیر خواهی

۸۵	خدمت‌رسانی
۸۸	دید و بازدید
۸۹	دیگر دوستی
۹۲	دنیا‌گریزی
۹۳	دوراندیشی
۹۴	ذکر خدا و انس با او
۹۸	زوزی حلال
۱۰۱	راست‌گویی
۱۰۳	رازداری
۱۰۵	رسیدگی به محرومان
۱۰۷	زهد
۱۱۰	سیاس‌گزاری
۱۱۱	سلام کردن
۱۱۳	سکوت
۱۱۵	سخن مؤدبانه
۱۱۸	شکرگزاری
۱۱۹	شجاعت
۱۲۱	شور و مشورت
۱۲۲	صبر و بردباری
۱۲۷	صله‌آرحام
۱۳۰	صدقه
۱۳۳	عزت‌مندی
۱۳۷	غیرت‌مندی
۱۳۸	علم‌آموزی

۴۰	عذرخواهی
۴۱	عفت کلام
۴۲	عبرت‌گیری
۴۴	عفو و گذشت
۴۸	عدل‌ورزی
۵۰	قرض دادن
۵۱	قناعت و بی‌نیازی
۵۴	کار و کوشش
۵۶	کم‌گویی
۵۹	گره‌گشایی
۶۱	مهمان‌نوازی
۶۴	مدیریت زمان
۶۵	میانجی‌گری
۶۸	مدارا
۷۲	نمازگزاری
۷۴	نیکی به پدر و مادر
۷۷	وفای به عهد و پیمان
۸۰	وجدان‌کاری
۸۳	واقع‌بینی
۸۴	وقار
۸۵	هم‌نشینی با عالمان
۸۶	یتیم‌نوازی

سپیده‌ی سخن

همه انسان‌ها خواهان نیک‌بختی و سعادتند و آدمی در مسیر شدن و کمال، به اصلاح و سازندگی نیازمند است؛ چنان که امام علی علیه السلام فرمودند:

إِنَّ يَذَوِي الْعُقُولِ مِنَ الْحَاجَةِ إِلَى الْأَدَبِ كَمَا يَظْمَأُ الزَّرْعُ إِلَى الْمَطَرِ^۱

انسان به شدت به تربیت و اصلاح خویش نیازمند است؛ همان‌گونه که کشتزار، تشنه باران است.

پیامبر رحمت و ائمه هدایت بر پایه آموزه‌های قرآنی، در پی اصلاح و تربیت انسان و رساندن او به قله‌ی کمال و سعادت بودند. تنها راه وصول به این رتبه، تخلّق به اخلاق الهی و کسب فضایل و خُلق نیکوست؛ همان که خداوند درباره‌اش می‌فرماید:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ^۱؛

هر کس از مرد و زن به خدا ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد، به او زندگانی لذت بخشی در دنیا عطا می شود و روز قیامت به نعمت های بی پایان الهی می رسد.

البته آدمی با آراسته شدن به فضایل و دست زدن به عمل صالح، خداگونه می شود و محبت معبود در قلبش جای می گیرد. او را ناظر بر خود و حاضر نزد خویش می بینند و این وعده الهی درباره اش تحقق می یابد:

﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾^۲

کسانی که ایمان و تقوا دارند، اگر شیطان به سوی آنان رو آورد و بخواهد آنان را به گناه وادارد، خدا حاضر و ناظر می داند، به یاد خدا می افتند و خود را از ارتکاب گناه دور می دارند.

پای بندی انسان به فضایل اخلاقی، موجب صفای باطنی و سلامت اجتماعی او می شود. زیبایی ها و خوبی ها با فطرت الهی وی سازگار و بدی ها و رذایل نیز با خوی حیوانی او هم ساز است. این دو در وجود آدمی نهفته شده اند و پرورش و سازندگی فضایل، ناگزیر می نماید؛ چنان که یگانه هستی و گل سرسب موجودات می فرماید: «إِنِّي بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»^۳ «مر

۱. نحل، ۹۷.

۲. اعراف، ۲۰۱.

۳. تبارک و تعالی، ۸۰۴.

مبعوث شدم تا مکارم اخلاق انسان را کامل کنم». روح نیز همچون جسم از سلامت لذت می برد و از زیبایی و آراستگی به فضایل مسرور می شود و آدمی با پیراستن نفس خود از صفات ناپسند و آراستن آن به فضایل اخلاقی، به خیر و صلاح راه می یابد. این پرواز ملکوتی در مسیر آراستگی، از راه ارتباط با خداوند و دوستی با او امکان پذیر است. چنان که امام علی علیه السلام می فرمودند: «إِلَهِي أَنْتَ كَمَا أَحِبُّ فَأَجْعَلْنِي كَمَا تُحِبُّ»؛ «خدایا! تو همانی که دوستش دارم، پس مرا هم چنان کن که تو نیز دوستم بداری».

بازگشت به فطرت الهی و خدامحوری و کسب فضیلت های اخلاقی، آدمی را به رشد و سعادت و آرامش می رساند. آنچه امروز بشر را به کمبودهای شخصیتی و اضطراب های درونی دچار می کند، دوری از خداوند و یاد اوست. هر تلاشی بر پایه جذبه و عشق درونی شکل می گیرد؛ زیرا تا محبت و میل قلبی به کاری نباشد، حرکتی سامان نمی یابد. «بزرگان عرفان، محبت را مرکب سالک می دانند»^۱ و این از سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله برمی آید که در پاسخ حضرت علی علیه السلام فرمود: «مرکب، همان شوق دیدار یار و لقای محبوب است»^۲.

پس مؤمن باید پیش از هر چیز، دلش را از محبت خدا لبریز کند و انسانی که از حُب خدا بهره ای نداشته باشد، در خسران است. امام حسین علیه السلام در این باره می فرماید: «و خَسِرْتُ صَفَقَةَ عَبْدٍ لَمْ تَجْعَلْ لَهُ مِنْ حُبِّكَ نَصِيباً»^۳.

۱. شرح فصوص قیصری، ص ۴.

۲. محجة البیضاء، ج ۱، ص ۱۰۱.

۳. مفاتیح الجنان، «دعای عرفه».

شهید چمران، بنده عاشق و شیدای خداوند هم در این زمینه سخنی دارد:

خدایا، تو می‌دانی که تار و پود وجودم با مهر تو سرشته شده است و از لحظه‌ای که به دنیا آمده‌ام، نام تو در گوشم خوانده‌اند و یاد تو بر قلبم گره زده‌اند. چنان پر شد فضای سینه از دوست

که فکر خویش گم شد از ضمیر قدح پر کن که من در دولت عشق

جوان بخت جهانم؛ گرچه پیرم امام سجاد^{علیه السلام}، شیرینی دوستی خدا را در مناجات «خمس عشر» بسیار زیبا به تصویر کشیده است:

ای خدا، کیست که مزه شیرینی دوستی‌ات را چشیده باشد و غیر تو را به جای تو اختیار کند و آن کیست که مقام قرب تو انس یافته و لحظه‌ای از تو روی گردانید باشد؟! خدایا، ما را از کسانی مقرر دار که برگزیدی او برای قرب و ولایت خود و خالصش کردی برای مهر دوستی خودت و تشویقش کردی برای ملاقات خود راضی ساختی او را به قضای خود.^۱

آنچه در پی می‌آید قبی از بهترین آرایه‌های اخلاقی است. آراستگی به آنها آدمی را مزین به نیکی‌ها و محبوب دلها می‌سازد امید که این فضایل زینت بخش دل و جانمان گردد. ان شاء

۱. دیوان حافظ.

۲. مفاتیح الجنان، مناجات خمسة عشر، «مناجات المحبین».